

פרד"ס כיבוד דוד

מס' 76

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

פרשת וישלח- פשט פי צדיק יהגה חכמה

סוד הגאולה של יעקב

יעקב אבינו הוא האבא של שנים-עשר שבטי ישראל, הוא מעין מפה הכוללת את כל עם ישראל ותולדותיו, ואף ארץ ישראל כולה מכוונת כנגד יעקב. כיוון שכך, תולדות חיו של יעקב והייסורים שעבר, הם תמצית תולדותיו של עם ישראל בגלותו ובגאולתו.

כך מתבארת פרשת מאבקו של יעקב עם שרו של עשו. למאבק זה הייתה תוצאה משמעותית ביותר להמשך תפקידו וייעודו של עם ישראל. יצחק אבינו בירך את יעקב ועשו. יעקב נטל את הברכה הראשונה- העיקרית, ואילו עשו נטל את הברכה השנייה והמשנית בחשיבותה. אולם כדי שיעקב יגיע לשלמות המלאה, עליו להיות כולל מכל הברכות, כולל זו שקיבל עשו מיצחק.

במעבר יבוק נותר יעקב לבדו, ובא שרו של עשו להילחם עמו. המלאך מצליח לפגוע בחלק הנמוך והחלש- בירך יעקב, אולם יעקב אינו מניח לו עד שזה מברכו, ובכך העביר שרו של עשו ליעקב, בעל כורחו, את ברכתו הרוחנית של יצחק לעשו. כך התרוקן עשו מהכח הרוחני שהייה עמו, ונותר בכוחו הגופני והחומרי בלבד.

יעקב- עם ישראל- נאבק בשרו של עשו לפני עלות השחר. זהו הזמן של ערב הגאולה, בו החושך, הסבל והייסורים של עם ישראל גדולים מאוד, וזו השעה שהמאבק עם עשו מתעצם והולך.

כל הייסורים שעובר יעקב קשורים לגאולת עם ישראל, קשורים לתקופה בה אנו נמצאים, שהיא תקופה של עצב וייסורים- 'ותקע כף ירך יעקב', וידוע שהעולם 6000 שנה. 2000 ראשונים מראשו של אדה"ר. 2000 שניים מגופו, ו-2000 אחרונים מרגליו. וסיום הרגליים בעקב. ולכן דור זה נקרא עקבתא-דמשיחא. ולכן הנחש שכוחו בעקב מייסר את דורנו. ורבקה ראתה ברוח-הקודש את כל הייסורים של יעקב, שאמרה: "עלי קיללתך בני". **עלי** ר"ת **ע**שו, **ל**בן, **י**וסף.

עש- רדף להורגו, וכן היום רוצים ח"ו לאבד שונאיהם של ישראל (דוגמת איראן וישמעאל).

לבן- רצה את כל ממון ישראל, גם בתחילה שהגיע יעקב לביתו, וכן בניו של לבן אמרו: "כל אשר ליעקב- מאבינו הוא". וכנגד זה היום נלקח הממון מכל העולם כולו, וזה עד שתיכלה פרוטה מן הכיס. (כמזכר במס' סנהדרין צז).

יוסף- רמז לצער וייסורים שעוברים כל יום, ומכח זה גורם לסילוק רוח-הקודש. יתומים היינו ואין אב ומתוך כל זה צריך להאמין שהכל מאיתו יתברך ועי"ז יגאלו.

מתוך המאבק זוכה יעקב ליטול את הכוח הרוחני שקיבל עשו מיצחק, ובכך יכול יעקב להגיע לשלמותו הרוחנית. בשלב זה מתחילה לעלות 'איילת השחר', ושמש הגאולה עולה קמעא קמעא. יעקב מייחל ומצפה לזריחת השמש שתביא עימה מרפה בכנפיה- גאולה שלמה. היא אכן באה, ו'יעקב' נעשה 'ישראל'- שרו של אל בעולם המתוקן. ביציאתו לגלות שקעה השמש, 'וילן שם כי בא השמש' ובחזרתו לארץ ישראל, לגאולתו אחרי נצחוננו של עשו- 'ויזרח לו השמש'.

פאני השבת:

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

רמז - בעל הטורים

- א. ויהי לי שור- ווי לי, שיתחברו עתה השור והחמור, הטמא והטהור יחדיו.
- ב. ויירא יעקב- אף על פי שנאמר לו: "והיה זרעך כעפר הארץ", אפשר שיתקיים בזרע אחר שיוליד אחר כן.
- ג. ואיטיבה- מלא יו"ד, התפלל שיעמדו לו י' ניסיונות של אברהם.
- ד. קטנתי- יו"ד כפופה, אע"פ שנתברכתי ביו"ד ברכות, ירא אני שמא יגרום לי החטא.
- ה. והכני- ב' במסורה. הכא, ואידך אם יוכל להלחם אתי והכני, גבי גלית, לומר מה יעקב נתיירא אף דוד נתיירא, מה יעקב נרדף אף דוד נרדף, וכשם שיעקב ניצל מעשו אף דוד ניצל מגלית, וזכות יעקב עמד לדוד, וכשם שגבי דוד היה מלחמה, אף יעקב הכין עצמו למלחמה, שהתקין עצמו לג' דברים.
- ו. אם על בני- ב' במסורה. הכא, ואידך אם על בני- רטשה, בסנחריב מלך אשור, שאמר להשחית את ישראל, כמו עשו שבא להלחם עם יעקב, וכן לא תקח האם על הבנים- רמז לגליות.
- ז. מן הבא בידו מנחה לעשו- ששלח לו אבנים טובות, שאדם צורן בידו.
- ח. ורוח- ב' במסורה. הכא, ואידך רוח והצלה יעמוד ליהודים, רמז לדורות הבאים שיתנו שוחד לשריהם.
- ט. ויצא את הראשון- ד' פעמים את, כנגד ד' מלכיות.
- י. שלוחה- ג' במסורה. הכא, ואידך נפתלי איילה שלוחה. והנה יד שלוחה גבי דניאל. פירוש, מה התם אמרי שפר, אף כאן שעל-ידי המנחה נתן לו אמרי שפר וכבוד, ואמר לו: מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו, כה אמר עבדך יעקב, וכמו התם יד שלוחה אף כאן, שאף על פי שלא רצה בפיו לקבלה, הנה ידו שלוחה לקבלה.
- יא. ילדיו- ג' במסורה. אחד עשר ילדיו. כי בראותו ילדיו. ילדיו אל אל ישועו. זה שיש במדרש, שראה יעקב ל' רבאות מבני בניו, כמו שראה י"א ילדיו כך ראה רבאות מילדיו, וכמו התם ילדיו אל אל ישועו, גם בכאן אמר לילדיו שיתפללו לאל שיצילם מיד עשיו, כמו שיש בב"ר שהציג כל אחד לבדו ואמר כ"א יתפלל לבדו בפ"ע.
- יב. ויעבירם- ב' במסורה. הכא, ואידך ויעבירם ביבשה, מלמד שנבקע לו מעבר יבוק ועבר ביבשה.
- יג. בכף ירכו (338) - בגימטריה לפוסלו מכהונה (338).
- יד. ברכתני (682)- בגימטריה הודה לברכתי (682), ששרו של עשו היה.
- טו. וישתחו ארצה ז' פעמים- על שם שבע יפול צדיק וקם, ולהעביר ז' תועבות מלבו.
- טז. מי לך- ג' במסורה: הכא, ואידך מי לך פה כי חצבת לך פה קבר. עוד מי לך פה חתן ובניך זהו שיש במדרש, דהיו כיתות מלה"ש פוגעין בעשו ובאנשיו ומכים בהם, וזהו מי לך כל המחנה שהיו מכים בהם עד שהיו חוצבים להם קברים לקבור המתים, וכשפגע בו וראה לו בנים ובנות, אמר: מי לך פה בנים ובנות, לא כך אמרת כשהיינו בבטן אמנו מריבים על שני עולמות, שאתה היית בוחר בעולם-הבא שאין בו פריה ורביה, אם כן, מי לך אלו הבנים?
- יז. כראות פני אל-הים (853)- בגימטריה שר שלך (הכולל עם שתי המילים 853), שרמז לו שראה שרו וניצול ממנו.
- יח. אחי יהי לך אשר לך (645)- בגימטריה זה הברכות (645).
- יט. אבא- עולה ד' (בגימטריה 4). רמז לאחר ד' גלויות יבוא אליה לפני בא יום ה' הגדול והנורא ואז ועלו מושיעים לשפוט את הר עשו.

יותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו (דברים לג) אין כאל ישורון רוכב שמים בעזרך ר' ברכיה בשם ר' יהודה בר' סימון אמר אין כאל ומי כאל ישורון הנאים והמשובחין שבכם אתה מוצא כל מה שהקדוש ברוך הוא עתיד לעשות לעתיד לבא הקדים ועשה על ידי הצדיקים בעולם הזה הקב"ה מחיה המתים ואלהו מחיה את המתים הקדוש ב"ה עוצר גשמים ואלהו עוצר גשמים הקדוש ברוך הוא מברך את המועט ואלהו מברך את המועט הקב"ה מחיה את המתים ואלישע מחיה את המתים הקדוש ב"ה פוקד עקרות ואלישע פוקד עקרות הקדוש ברוך הוא מברך את המועט ואלישע מברך את המועט הקב"ה ממתיק את המר ואלישע ממתיק את המר הקדוש ברוך הוא ממתיק את המר במר ואלישע המתיק את המר במר ר' ברכיה בשם ר' סימון אמר אין כאל ומי כאל ישורון ישראל סבא מה הקב"ה כתוב בו (ישעיה ב) ונשגב ה' לבדו אף יעקב ויותר יעקב לבדו:

ר' חמא בר"ח אמר שרו של עשו היה הוא דהוה אמר ליה כי ע"כ ראיתי פניך כראות פני אלהים ותרצני משל לאתליטוס שהוא עומד ומתגושש עם בנו של מלך תלה עיניו וראה את המלך עומד על גביו והרפיש עצמו לפניו הה"ד וירא כי לא יכול לו א"ר לוי וירא בשכינה כי לא יכול לו אמר ר' ברכיה אין אנו יודעים מי נצח אם מלאך אם יעקב ומן מה דכתיב ויאבק איש עמו הוי מי נתמלא אבק האיש שעמו אמר ר' חנינא בר יצחק אמר לו הקדוש ברוך הוא הוא בא אליך וחמשה קמיעין בידו זכותו זכות אביו זכות אמו זכות זקיניו זכות זקינתו מדוד עצמך אם אתה יכול לעמוד אפילו בזכותו מיד וירא כי לא יכול לו.

משל למלך שהיה לו כלב אגריון וארי נמירון והיה המלך נוטל את בנו ומלבבו בארי שאם יבא הכלב להזדווג לו יאמר לו המלך ארי לא היה יכול לעמוד בו ואתה מבקש להזדווג לו כך שאם יבואו אומות העולם להזדווג לישראל יאמר להם הקב"ה שרכם לא היה יכול לעמוד בו ואתם מבקשים להזדווג לבניו ויגע בכף ירכו נגע בצדיקים ובצדיקות ובנביאים ובנביאות שהן עתידין לעמוד ממנו ואיזה זה דורו של שמד ותקע כף ירך יעקב ר' ברכיה ור' אליעזר ר' אליעזר אמר שעייר ר' ברכיה בשם רבי אסי אמר סידקה כדג רב נחמן בר יעקב אמר פירשה ממקומה כדכתיב (יחזקאל כג) ותקע נפשי וגו' כאשר נקעה נפשי א"ר חנינא בר יצחק כל אותו הלילה היו שניהן פוגעין זה בזה מגיניה דדין לקבל מגיניה דדין כיון שעלה עמוד השחר ויאמר שלחני כי עלה השחר.

ויאמר שלחני כי עלה השחר כתיב (איכה ג) (חדשים לבקרים רבה אמונתך א"ר שמעון בר אבא על שאתה מחדשנו בכל בקר ובקר אנו יודעים שאמונתך רבה להחיות לנו את המתים אמר רבי אלכסנדר ממה שאתה מחדשנו בבוקרן של מלכיות אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלנו ר' חלבו בשם ר' שמואל בר נחמן אמר לעולם אין כת של מעלה מקלסת ושונה אלא בכל יום בורא הקדוש ברוך הוא כת של מלאכים חדשה והן אומרים שירה חדשה לפניו והולכין להם א"ר ברכיה השבתי את ר' חלבו והא כתיב ויאמר שלחני כי עלה השחר והגיע זמני לומר שירה אמר לי חנוקא סברת למחנקני אמרית מה הוא דין דכתיב ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר לי זה מיכאל וגבריאל שהן שרים של מעלה דכולא מתחלפין ואינון לא מתחלפין.

אנדריינוס שחיק טמיא שאל את ר' יהושע בן חנניה א"ל אתם אומרים אין כת של מעלה מקלסת ושונה אלא בכל יום ויום הקב"ה בורא כת של מלאכים חדשים והן אומרים שירה לפניו והולכין להן א"ל הין א"ל ולאן אינון אזלין אמר מן הן דאיתברין א"ל ומן אן הן איתברין א"ל מן נהר דינור א"ל ומה עסק דנהר דינור א"ל כהדין ירדנא דלא פסיק לא ביממא ולא בליליא א"ל ומן אן הוא אתי א"ל מן זיעתהון דחיייתא דאינון מזיעין מן טעינון כורסיא דהקדוש ברוך הוא א"ל סונקתדרון שלו והא הדין ירדנא מהלך ביממא ולית הוא מהלך בליליא אמר נטר הוינא בבית פעור כמה דהוה מהלך ביממא מהלך בליליא ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון ר' מאיר אומר מי גדול השומר או הנשמר מן מה דכתיב (תהלים צא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך הוי הנשמר גדול מן השומר ר' יהודה אומר מי גדול הנושא או הנישא מן מה דכתיב (שם) על כפים ישאוך הוי הנישא גדול מן הנושא רבי שמעון אמר מן מה דכתיב ויאמר שלחני הוי המשלח גדול מן המשתלח:

ויאמר שלחני שהגיע זמן קילוסו לקלס להקב"ה אמר לו יקלסו חבירך אמר לו איני יכול למחר אני בא לקלס והן אומרין לי כשם שלא קילסת אתמול כך אין אתה מקלס היום אמר שייצא סיבת לא אשלחך כי אם ברכתני אמר לו אותן המלאכים שבאו אצל אברהם לא פירשו ממנו אלא בברכה אמר לו אותן נשתלחו על מנת כך אבל אני לא נשתלחתי לכך אמר לו שייצא סיבת לא אשלחך ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן אמר אמרו לו מלאכי השרת על ידי שגלו מסטורין של הקדוש ברוך הוא נדחו ממחיצתן מאה ול"ח שנה אשמע לך ואדחה ממחיצתי אמר שייצא סיבת לא אשלחך כי אם ברכתני א"ר הונא בסוף אמר אני מגלה לו אם אומר לי הקב"ה למה גלית לו אני אומר לפניו רבונו של עולם נביאיך גוזרין גזירות ואין אתה מבטל גזירתן ואני הייתי יכול לבטל גזירתם אמר לו עתיד הוא להגלות עליך בבית אל ולהחליף את שמך ואני עומד שם הה"ד (הושע יב) בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו עמך אין כתיב כאן אלא ושם ידבר עמנו:

"עזים מאתים ותישים עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים"

דע כי בפסוק זה יש שמונה תיבות רציפים מסיימים במ"ם, והם כנגד שמונה שרצים שרומזים בקליפה, וכנגדם יש שמונה תיבות רצופים מסיימים במ"ם, והם בענין הקרבן: "תמימים ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים כמספרם כמשפטם" בקורבן יום ז'. והם כנגד ח' מלכים שמלכו בארץ אדום, שהם שורש הקדושה כנודע. והטעם שנרמז ענין הקליפה באות מ' במנחת יעקב לעשו, לומר ממין מומין, לפי שהטיל בהם יעקב מומין כדי שיפסלו לע"ז כמ"ש רז"ל, וכדי שלא תאמר ח"ו בענין אלו הח' ממין אחרים הרמזים בקדושה מומין, לזה הקדים בפסוק שלפניו ואמר תמימים ופסק וסיים הפסוק, ואח"כ בפסוק ני התחיל "ומנחתם ונסכיהם וכו'". ובזה יובן למה אותם הממין שבאו רמזים במנחת יעקב לעשו באו כולם בפסוק אחד, ואלו שבקרבן בשני פסוקים.

"ויותר יעקב לבדו וכו' "

ודרז"ל על פכים קטנים. הנה נודע כי הצדיק נשמתו כלולה מרמ"ח איברים, וכל אבר ואבר בו תלויים כמה נשמות של צדיקים, והנה המזונות ששולח הקב"ה לצדיק ההוא כדי לקיים כל הגוף וכל התלויים בו, ולכן הצדיקים חביבים עליהם ממונם כי אם לא היה צורך לו- לא היה נותן לו הקב"ה. ולכן חזר על הפכים הקטנים. כי אם לא היה חוזר, היה נראה כאילו אינו רוצה באותם הפכים, וכל דבר הנשפע מלמעלה צריך לחזור אחריו.

"ויקרא שמו ישראל"

הנה בשם זה אשר שמו לו עתה להיקרא בשם ישראל, רמז לו היות כלול בו כל האבות ואמהות בשם **י-ש-ר-א-ל**. יעקב יצחק שרה רבקה רחל לאה אברהם, כי הוא עיקר לכולם.

"ויהי בצאת נפשה כי מתה"

הנה ידעת כי אין האשה מתעברת מביאה ראשונה, והטעם כי בביאה ראשונה נותן בה באשה רוח א' מצד בעלה, כנזכר בסבא דמשפטי, והנה אותו הרוח שנתן יעקב ברחל הוא בנימין, ולכן כאשר מתה- אז יצאה נפשה, הוא אותו הרוח דנפש דבנימין הניתן בה. וסוד העניין הוא כי דעת שבמלכות העולה ב"ן (יוד הו הו הו = 10+12+10+20=52), הנה היא נמשך אליה מתפארת (ז"א). "דא הוא רוחא דשבק בה, וזהו הנקרא נפשה של המלכות, ובהיותה למעלה נקרא יוסף ולמטה בה נקרא בנימין, וזהו הנפש שניתן לה מביאה א', שנתחברו תפארת ומלכות (ז"א ונוק') בעת עליית המלכות מהבריאה לאצילות.

"ויהי בשכן ישראל בארץ ההיא, וילך ראובן וישכב את בלהה וכו' "

דע כי בשעה שבלבל ראובן יצועי אביו ומנה משכבה של בלהה כשם שמנע קין משכב תאומה יתירה של הבל, והוא כפל הה"א בשם בלהה עם שאר אותיות הבל, ראויה הייתה להוליד תאומים. והרמז בזה ג"כ לתרין ההי"ן, וסימניך ה"א לכם זרע, ותרי ההי"ן תאומים משמע,

ועם זה היו בני יעקב ארבעה עשר ועם דינה שראויה הייתה להיוולד זכר, אלא שאימא גרמה לה להיות נקבה כטעם דינה בת לאה היו שבטי י"ה דווקא, וכבר נזדמנו לה לבלהה מלמעלה נשמותיהם של שני תאומים, ונתלבשו באוצר ידוע ששמו גוף, שהוא קרוב מאוד לאויר העה"ז, והנה להחזירם אי אפשר. מה עשו בי"ד של מעלה? הורידו שתי נשמות הללו למצרים לאשת יוסף. והם מנשה ואפרים, שאמר יוסף עליהם בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה".

בז"ה בגי' י"ד, רמז שהם המשלימים אותו המספר המכוון כאמור שהוא כנגד ד' אותיות השם הגדול ומלואו. וכן כתיב במעשה ראובן, וישמע ישראל, שהבין שלא כיוון ראובן לחטוא, ומאחר עילאה יצא הדבר, ויהי בני יעקב שנים עשר ולא יותר. וכתוב "ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף", כתיב בכרתו חסר ו"או, כתיב מלשון (ירמיה ב' כ"ג): "בכרה קלה משרכת דרכיה" והשימוש מוסב לאביו כי הוצרכה לעקום את הדרך לרדת למצרים, והיו מנשה ואפרים, לכן ניטלה בכורתו של ראובן, שהבכור נוטל פי שנים, ולא נולדו לו תאומים אלא כל אחד פשוט, שאביהם יצחק ויוסף גם הם היו ראויים אליהם כדחז"ל, ולפי' נאמר לו בבית אל גוי, וקהל גויים יהיו ממך, גוי היא בנימין וקהל גויים תאומים משמע, שני גויים בקהל אחד, שלא שניתן רשות לראובן ע"י התורה להסב פתרון הנבואה ליוסף שיהיה שבטו נחלק לשנים, ע"כ העתקתי בכ"י הרב זלה"ה.